

MAGYARSÁGTUDOMÁNYI FORRÁSKÖZLEMÉNYEK

LYMBUS 2016

Tartalom

- 7 FARKAS FLÓRA
Leonhard Huntpichler: *Epistola ad Dionysium cardinalem ac archiepiscopum Strigoniensem*
- 29 SZILÁGYI EMŐKE RITA
Oláh Miklós levele Lady Lisle-hez, Boleyn Anna udvarhölgyéhez
- 37 DOMOKOS GYÖRGY–MÁTYUS NORBERT
Antonio Mazza és Buda ostromáról írott jelentése
- 77 PALOTÁS GYÖRGY
Moderni temporis oratio ad Deum.
Verancsics Mihály 1566-os (?) törökellenes imádsága
- 83 HÁMORI NAGY ZSUZSANNA
Források Bethlen Gábor két francia diplomatájáról és uralkodása utolsó éveiről (1626–1633)
- 113 JENEY-TÓTH ANNAMÁRIA
Kolozsvár adózása az 1630-as években
- 163 BUBRYÁK ORSOLYA
Nyáry Krisztina hozománya. Források az Esterházy-kincstár kialakulásához
- 191 BUJTÁS LÁSZLÓ ZSIGMOND
Gyulai Ferenc és Donáth János bécsi követjárása – Újabb adalékok Apafi Mihály holland kapcsolataihoz (1687)
- 239 JANKOVICS JÓZSEF
Bethlen Miklós levelei Ferdinand Bonaventura Harrachnak, I. Lipótnak és ismeretlennek (1699–1703)
- 259 NAGY ANDOR
Thököly Imre epitáfiumai Joseph Trausch kéziratgyűjteményében

- 265 ZVARA EDINA
Trenk Frigyes magyar nyelvű kiadatlan politikai röpirata
- 283 VADERNA GÁBOR
Gróf Dessewffy József a sajtószabadságról és a cenzúráról
- 319 LIPTHAY ENDRE
Gróf Mikó Imre és felesége, Rhédey Mária grófnő levelezése
1848-ból
- 343 RÓZSAFALVI ZSUZSANNA
Schöpflin Aladár levelei Dutka Ákosnak
- 351 HAMERLI PETRA
Adalékok Rothermere revíziós kampányának fogadtatásához:
a sajtómágnás és Eduard Beneš levélváltása olasz szemmel
- 367 BUZA JÁNOS
Berlász Jenő gyászbeszéde dr. Kováts Ferenc egyetemi tanár
ravatalánál (Elhangzott 1956. november 13-án a Farkasréti
temetőben)
- 371 GILÁNYI MAGDOLNA
„Álmomban Mindszenty bíboros ténykedett...
én is ott voltam.” Bőle Kornél O. P. 1956-os naplója
- 387 SIMON ZSUZSANNA
Vita Az ember tragédiája falanszter-jelenetéről
az MTA Irodalomtörténeti Intézetében
- 429 K. LENGYEL ZSOLT
Műhelynapló egy bajorországi magyar hagyatékárban

Lipthay Endre

Gróf Mikó Imre és felesége, Rhédey Mária grófnő levelezése 1848-ból

Forrásközlésünkben 11 levelet adunk közre a Gróf Mikó Imre és felesége Gróf Rhédey Mária 1848–1849-ben egymással váltott leveleit tartalmazó azon kéziratos kötetből, mely az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárában található.¹ Az eredeti kéziratokat egybefoglaló könyvecske a házaspár 1848. január 13-a és 1849. január 30-a között, tehát egy esztendő leforgása alatt írt leveleit tartalmazza, továbbá mellékletként itt találhatóak még Rhédey Mária által a férjéért fogalmazott fohászának és neki írt, végrendeletszerű levelének 1849 elején elkészült (összesen 5 fólió terjedelmű) kéziratái is.

A félbőr kötésben a házastársak 156 levelét helyezték el keletkezésük sorrendjében, ami az említett mellékletekkel együtt 348 fóliót tesz ki. A kötetes forma nem véletlen, hiszen a levelezésből kiderül, hogy Rhédey Mária maga is foglalkozott könyvkötéssel,² és a források értékét igen becsülő, történész vénával megáldott Mikó Imréről is tudjuk, hogy iratainak egy részét 1855-től beköttette. A családi levelezés szakzerű kezelésének másik érdekes jellemzője (és előnye!), hogy az OSZK kötetében található autográf levelek egy részéről másolati (autográf vagy apográf) példányok is készültek, amelyek azonban Kolozsváron maradtak, s jelenleg a Kolozsvári Állami Levéltárban találhatóak (Mikó Imre levelei, Erdélyi Múzeum Egyesület levéltára). Ezen másolatokra szakirodalmi hivatkozás is történt Mikó Imre életútjának kutatása során³.

A kéziratos kötet forrásértékét a szerzőik személye is jelentősen meghatározza.

Gróf Mikó Imre (Zabola, 1805. szeptember 4.–Kolozsvár, 1876. szeptember 16.) nagy formátumú erdélyi magyar államférfi volt, akit sokrétű társadalmi és kulturális tevékenysége miatt már a kortársak is „Erdély Széchényije”-ként emlegettek. Pályafutását az erdélyi főkormányzéknel kezdte, majd a bécsi Erdélyi Udvari Kancelláriánál folytatta. 1843-ban az országgyűlés által felállított Országos Színházi Bizottság elnökeként a Kolozsvári Nemzeti Színház irányítása is hatáskörébe került. Az uralkodó 1847-ben nevezte ki az Erdélyi Kincstartóság élére, majd 1848 májusában erdélyi udvari kancellárrá, s bár ez utóbbi tisztséget Mikó végül nem vállalta el, az erdélyi kormányzói posztot egy rövid ideig betöltötte. Mikó Imre a szabadságharc leverését követően fogott hozzá olyan nagy horderejű kezdeményezéseinek megvalósításához, mint az Erdélyi Gazdasági Egyesület újjászervezése, az Erdélyi Múzeum-Egyesület létrehozása vagy a Kolozsvári Tudományegyetem megalapításának hathatós előmozdítása. A kiegyezés

¹ A kézirat jelzete: (OSZK, Kt.) Quart. Hung. 4449. (A továbbiakban: MIKÓ–RHÉDEY.)

² Rhédey Mária levele férjéhez, Mikó Imréhez, 1848. február 22. Vö. MIKÓ–RHÉDEY, f83v.

³ Mikó Imre életéről és tevékenységéről alapvető bevezetesként szolgál Egyed Ákosnak *Gróf Mikó Imre – Erdély Széchényije* című munkája. Vö. EGYED, 2007.

után az Andrássy-kormány közmunka- és közlekedési tárcáját vezetve (1867–1870) a Magyar Királyi Államvasutak megalakításával nagy szerepet játszott a vasúthálózat megszervezésében. Mindezekén túl a református egyház életében, valamint az oktatásban és történettudományban játszott szerepe is meghatározó volt a korszakban. 1867-től haláláig ő volt Magyar Történelmi Társulat első elnöke.

A házastársak leveleiben természetesen fontos szerepet kapnak a családi, rokoni kapcsolatok is. Mikó Imre 1840-ben vette feleségül Rhédey Mária grófnőt (1811. augusztus 18.–1849. március 24.), Gróf Rhédey Ádám⁴ és Teleki Mária grófnő⁵ lányát. Házasságukból négy gyermek született: Ádám (Kolozsvár, 1840–Linz, 1862), Mária (Kolozsvár, 1842. június 23.–Kolozsvár, 1868. február 9., férje Gróf Teleki Károly), a még csecsemőkorban elhunyt Ferenc (+ Kolozsvár, 1848. március 24). Negyedik gyermekük, Anna (1849–1909) már e levelek megírása után született, 1849. március 17-én, s tragikus módon az édesanya, Rhédey Mária pár nappal később, március 24-én gyermekágyi lázban elhunyt. A Mikó-Rhédey családnak több helyen volt birtoka Erdélyben, mint pl. a dél-keleti Kárpátok mellett fekvő Zabolán, de a hivatali, köz- és társadalmi élet jobbjára Kolozsvárhoz kötötte a házaspárt, kiknek gyermekei is itt születtek. Lényeges életmódbeli változás akkor állt be a család életében, mikor Mikó Imrét kinevezték erdélyi kincstárnoknak, s ő 1848 januárjában családját Kolozsvárról visszahagyva Nagyszebenbe költözött, hogy elfoglalja hivatali állomáshelyét. A házastársak levelei valójában ettől az időponttól datálódhatnak.

A feleség, Rhédey Mária levelei, a gyermekekkel helyben maradván, mind Kolozsvárról íródtak. A férj, Mikó Imre leveleinek egy része Nagyszebenben, a kincstartóság székhelyén keletkezett, más részük pedig Mikó 1848 tavaszán tett hivatali útjának különböző állomáshelyein születtek.

1848 májusában az uralkodó által erdélyi udvari kancellárrá kinevezett Mikó – levelei tanúsága szerint – Nagyvárad és Szolnok érintésével Pestre érkezett, ahol többek között József nádorral is tárgyalt. Ezt követően Bécsbe utazott, ahol hosszabb időt is eltöltött. Az uralkodóval és Károly főherceggel történő tárgyalásai során elhárította magától az erdélyi kancelláriai hivatalt, majd várva a tárgyalások eredményére, lehetősége volt Bécsben szemtanúként megfigyelni a forradalmi időszak eseményeit, s erről részletesen a feleségének írt levelekben beszámolni. Miután az uralkodó Innsbruckba távozott, egy idő múlva Mikó Imre is követte őt, majd München, Augsburg, Regensburg városok érintésével tért vissza Bécsbe, ahonnan 1848. június végén indult haza Erdélybe. Ezen útvonal állomásait és időpontjait feleségéhez írott levelei jól követhetően tükrözik.

Mikó Imre 1848-as szerepvállalásában fontos tényező volt az Unió támogatása, melynek elősegítése ügyében bécsi útja során is közreműködött. Továbbá elvállalta az

⁴ Kisérdői Gróf Rhédey Ádám (1768–1849) Bázelen és Göttingenben végezte jogi tanulmányait, 1806-tól 1835-ig Doboka vármegye főispánja volt, majd a királyi tábla elnöke, később erdélyi kincstárnok, továbbá a Kolozsvári Református Kollégium főgondnoka. Elismérésül megkapta az uralkodótól a valóságos belső titkos tanácsosi címet és a Szent István-rend középkeresztjét.

⁵ Teleki Mária a könyvtáralapító és erdélyi kancellár Széki Gróf Teleki Sámuel (1739–1822) leánya volt.

1848 októberében lezajlott agyagfalvi Székely Nemzeti Gyűlés elnöki tisztét, ahol egyrészt a székely érdekek és jogok érvényesítését, másrészt a nemzetiségek közötti ellentétek békés megoldását igyekezett elérni.

1848-ban pár hónapra Mikó Imre vette át a Gubernium elnöki tisztét, miután Teleki József főkormányzó a magyar országgyűlésbe távozott, sőt egy rövid időre Vay Miklóst is helyettesítette az erdélyi királyi biztosi tisztségben. Következő hivatali útja már 1848 decemberében történt, mikor a bécsi udvar erdélyi politikáját érintő kifogásait kívánta az uralkodóhoz memorandum formájában eljuttatni. Ekkor felmentették kormányzói állásából, sőt házi őrizetbe helyezték Bécsben, ahonnan csak 1849 októberében térhetett haza Erdélybe. Ez azért is fontos, mert a leveleskötetben található két utolsó levél – mintegy 6 hónapnyi megszakítás után – 1849 januárjában íródott, amelyet a negyedik gyermekük születése előtt álló Rhédey Mária az ismét távolban, ezúttal őrizetben lévő férjéhez írt.

Az Országos Széchényi Könyvtárban található kéziratos kötet változatos utóéletét jól megvilágítja az előzőkoldalon található Ex Libris gumipecsét kék tintafelirata:

GRÓF PEJACSEVICH-MIKÓ ENDRE
LUDÁNY
NOGRÁD-MEGYE

Mikó Imre legkisebb gyermeke, Anna első férje, báró Wesselényi József (1840–1874) korai halála után 1880-ban Gróf Pejacsevich Arthurhoz (1845. december 31.–1899. szeptember 30.) ment feleségül. A verőczei Pejacsevich családnak többek között Nógrád vármegyében voltak birtokai, Felsőludány (ma Ludányhalászi, Nógrád megye) községben pedig kastélya, ahol a család gyakran tartózkodott. Pejacsevich Arthur és Mikó Anna első, Endre nevű gyermeke is itt született 1884. január 9-én.⁶ Miután Mikó Imrével (gyermekeivel és testvéreivel) a Gróf Mikó család fiúágon kihalt és Mikó Anna, illetve leszármazottai szerették volna a Mikó nevet megőrizni, kérésükkel az uralkodóhoz fordultak. Az 1898. május 3-án aláírt uralkodói elhatározás engedélyezte Pejacsevich Endrének, hogy felvegye anyai nagyapjának családnevét, a Mikó nevet és így kettős családnévként a Gróf Pejacsevich-Mikó nevet viselhesse.⁷ A szinte ereklyeként őrzött családi emlék, a korán elhunyt édesanya és az édesapa házasságának utolsó évéből származó levelezéskötet így öröklődött lányuk, Mikó Anna révén a Nógrád megyei Felsőludány Pejacsevich-kastélyának könyvtárába. A Pejacsevich család tagjai 1931-ben a Veszprém megyében lévő birtokaikra költöztek, így jutott el a kéziratos kötet a családi könyvtár részeként a Dunántúlra, ahonnan a háború és államosítás okozta fölfordulás viszontagságai és hosszú évtizedek lappangása után került be az Országos Széchényi Könyvtár gyűjteményébe.

⁶ Gróf Pejacsevich Mikó Endre Imre Károly (Felsőludány, 1884. január 9. – Szépalmapuszta, Veszprém vármegye, 1939. január 22.) a főrendiház örökös tagja. Vö. GUDENUS, III. k., 59.

⁷ Vö. GERŐ, 1940, 160.

Az általunk közölt levelek válogatásánál – a terjedelmet is figyelembe véve – arra törekedtünk, hogy a kiválogatott darabok tartalmilag és formailag is tükrözzék a kéziratot kötet leveleiből kirajzolódó családi és társadalmi kapcsolatokat, az egyébként is eseménydús forradalmi körülmények hangulatát, és nem utolsó sorban Mikó Imre hivatali útjának levélben rögzített érdekes beszámolóiból is ízelítőt adjanak. A levelek közlése tekintetében a betűhív átírásra törekedtünk.⁸ A megértés és áttekinthetőség érdekében ugyanakkor a központozást egyértelművé tettük úgy, hogy helyenként egy-egy értelmet nem zavaró korabeli sajátosságot meghagytunk (mint pl. mondatlezáró írásjelek után a szöveg kis kezdőbetűvel történő folytatását). A levélírók javításait, vagy a nem olvasható szövegrészeket csúcsos <...> zárójelbe, az általunk feloldott és kiegészített szavakat szögletes zárójelbe [...] tettük. A leveleket keletkezési sorrendjükben közöljük.

Források

1.

Rhédey Mária Mikó Imrének
Kolozsvár, 1848. január 20

(OSZK Kézirattár, Quart. Hung. 4449, f20r–21v)

Kolozsvár 20^d Jan 848

Imrém! Szivem, lelkem Választotja!

Bátorkodom ezen Alkalm[m]al az én kitsi Uratskámnak egy fris Özzel kedveskedni, adja az Szent Isten hogy Egységben és jó appetitussal⁹ egyék belőlle.

Pálf¹⁰ tegnap nagy öröm lelkendezéssel mondotta Bornemiszának¹¹ azon izenétét, hogy a Szakáts meg van fogadva es jön, tsak nem tudja ide e? vagy egyenesen Szebenbe.¹² Mondhatom, én nem fogattam hasonló örömel, kivált ha Te is meg vagy a mostanival elégedve. Ugyan szerettem volna, ha ez fen maradt volna már, de hiába már, ha ide talál jön[n]i, én tüstént el küldöm hozzád.

Ma itt volt Nádasdi,¹³ s azt állította, hogy Tégedett jó Egységbe hagyot. – Ó édes jó Istenem! adj is neki állandó jó, jó Egységet!!

⁸ A levelek közreadásakor köszönettel tartozunk Vizkelety Andrásnak (MTA) a gót kurzív szavak átírásában nyújtott segítségéért, Földesi Ferencnek (OSZK) és Vaderna Gábornak (ELTE) pedig a forrásközlésre vonatkozó szakmai javaslaikért.

⁹ appetitus (lat.) – itt: 'étvágyal'

¹⁰ Pálf (Pálfy) János (1804–1857) író és politikus, országgyűlési követ, aki Weér Farkassal az erdélyi országgyűlés által 1848-ban hozott Unió törvény megerősítése végett ment az uralkodóhoz Innsbruckba.

¹¹ A Báró Bornemissza család tagjai közül valószínűleg Ignácról van szó (1809–1879), akinek felesége Kátóna Klára, anyósa pedig Gróf Mikó Júlia volt.

¹² Nagyszeben (Sibiu, Hermannstadt, RO).

¹³ Gróf Nádasdy Ferenc (1801–1883) Mikó Imre hivatali elődje az erdélyi kincstartóság elnöki székében 1844 és 1847 között, majd 1861 és 1865 között az erdélyi kancellár tisztségét töltötte be.

Ó Imrém! be ohajtvá szeretnék Madár, vagy is inkább Légy lenni és mindjárt mindjárt nállad lenni s láthatni, mit csinálsz, s nevezetesen a gyomroddal és köhögésseddel hogy vagy? aról¹⁴ tökéletesen meg bizonyosodni, mert Imrém ez igazán nyukhatatlanítja az én Lelkemet. De azt mondad, „kerüljük amibe lehet az igen nagy el érzékenyülést”, ó, bizzunk Istenben, ugyé? lelkem, Férjem! Azért hát most azt mondom, szeretnék légy lenni, akkor mindjárt mindjárt Orodra¹⁵ szállanék és addig impertinenskedném¹⁶, mikor valami dologba igen belé merülsz, míg azt, ha mindjárt egy kis haraggal is, de félbe hagynád, s akkor, ha rám esmernél, – ugye akkor nem is haragudnál? Látod lelkem, élttem Boldogitoja! Ha valósággal nem lehet, Képzlettel is potolom a dolgot, s úgy tsak telnek a napok.

De soha sem tudtam volna hinni, hogy a Gyermekeknek is Te ugy hiánozzál. Enyi ideig ugyan sokszor voltak ők, sőt tovább is Nállad nélkül, de el válásunkkor valo jelen léteke okozta gondolom, mert esmét készülnek néked írni.

Az Esmerősseidről, Istennek hála nem tudok semmi rosszat, tsak szegény Flepsz még sem kerülhetette ki a bajt, mert ha nem is Scárlátba, de Vereshimlőbe¹⁷ van a Gyereke, s azért nem is jön ide.

A Vén Czaki,¹⁸ ugy hallom meg hala.

Itt szőrnýú hideg és nagy ho van.

A Redatba¹⁹ tántzoltak a Dámák.

Méhes²⁰ alig ha fel nem megyen Bétsbe.

Most itt a Városon mind a sok nagy Urakat és Keresztekét beszélik. Gubernator²¹, Kemény Ferentz,²² Josika Lajos²³, Bánfi Miklos²⁴, Bethlen Domokos²⁵ kisseb, nagyob

¹⁴ arról

¹⁵ Orodra

¹⁶ 'szemtelenkednék' (lat.)

¹⁷ kanyaró

¹⁸ Csáky József gróf (1782–Kolozsvar, 1848. január 20.) Szepes vármegye főispánja, cs. k. kamarás, kinek felesége, Rhédey Terézia, Rhédey Mária ötödfokú unokatestvére volt.

¹⁹ A koncerteknek, táncrendezvényeknek és közgyűléseknek is helyet adó Redaut épülete Kolozsvar belvárosában, az akkori Bel-Monostor utcában állt. Annak emlékére, hogy az épületben üléselő erdélyi országgyűlés 1848. május 30-án kimondta Erdély unióját Magyarországgal, az utca nevét Unió utcára változtatták. Vö. ASZTALOS, 2004, 510; és GAAL, 2005, 398–400.

²⁰ Méhes Sámuel (1785–1852) református főiskolai tanár, az MTA tagja, író, az Erdélyi Híradó szerkesztője, 1834-től 1848-ig országgyűlési követ.

²¹ 'Kormányzó' (lat.). Gróf Teleki József (1790–1855) koronaőr, Szabolcs, majd Csanád vármegye főispánja, az MTA első elnöke, 1842 jan. 8-tól 1848. nov. 14-ig Erdély kormányzója.

²² Bárá Kemény Ferenc (1795–1875) főkormányászéki tanácsos, erdélyi országgyűlési elnök, 1860-ban erdélyi kancellár, valóságos belső titkos tanácsos.

²³ Bárá Jósika Lajos (1807–1891) Doboka, majd Kolozs vármegye főispánja, cs. és k. kamarás, az erdélyi konzervatívok vezérszónoka, 1848-ban a Szent István-rend kiskeresztjével tüntették ki. Vö. *Stephan*, 1914, 72.

²⁴ Gróf (Bonchidai) Bánffy Miklós (1801–1894) cs. k. kamarás, valóságos belső titkos tanácsos, főpárhárok-mester, Alsó-fehér vármegye főispánja, a Lipót-rend kis- és nagykeresztese.

²⁵ Gróf (Iktári) Bethlen Domokos (1810–1866) Kolozs vármegye követe, eleinte liberális, majd konzervatív erdélyi politikus.

Kereszteket; Lázár²⁶, Apor²⁷, Bedeus²⁸ Ex[celenciás] titulust. Szentiványi és nemtudom ki esmét valamit, Szikubz magyar Nemesseget és Isten tudja, miket beszélnek még. Majd meg válik, mi igaz. Ugyé bizan²⁹ teméntelen Ujságot írek?

De mind a mellett tsak nem az oráját is számlálom a Kovátsi jövetelének. Bizzeg meg nyagगतom. Mindent mindent aprora el kell hogy beszéljen, még a Te Ábrázatotad is, hogy abbol találgassam hogy létedet; de addig meg talán kapok holnap egy Levelet az én áldot jó Imrémtől. Azok az én Éltém vidámito Pillantatai, mikor Leveledet hozták bé. Most közelebbről eppen öltöztem, s azért a Legény tsak ugy bé nyujtotta az ajtón, de a mind meglátták a kis Angyalok³⁰, mind ugrálva futottak ki ezen örömhírral az Öreghez³¹ s onnan ki jöven el kérték a Copertát³² s még meg kérdezték te irtad é azt? S az után mind csokolták ugrálva és Énekelve. Mind a hárman jól vannak az Istennek nagy kegyelméből. Lelkem apámnak, ki ma esmet panaszkodott, kimondhatatlan jól esett kedves, szép leveled, valamind

Máriskodnak³³

2.

Rhédey Mária Mikó Imrének
Kolozsvár, 1848. február 2.

(OSZK Kézirattár, Quart. Hung. 4449, f49r–50v)

Kolozsvár 2^d Feb 848

Szivem, Lelkem Boldogsága!

Tegnap nállam volt Mikó Károlyné³⁴ és azt mondta, hogy azt hallotta, hogy Te most nem sokára ide akarsz rándulni. Gondolhatod drága férjem, mit éreztem ennek hallására, s még is arra kérlek, meg ne jöjj! Mindenfelől azt hallom, hogy hogy meg szeretettette magát egész Szebenbe az én lelkem, Imrém. S tudom, a dolgoghoz való jól belé jövetelnek is most egészszén neki adtad magadat, nem lenne jó azt még még szakasztani.

²⁶ Gróf Lázár László, valóságos belső titkos tanácsos, tartományi kancellár, az erdélyi Gubernium tanácsosa, a Szent István-rend kiskeresztése. Vö. *Stephan*, 1914, 66; és *Tiszti névtár*, 1848, 4.

²⁷ Bárány Apor Károly (1815–1885) pozsonyi Jogakadémia elvégzés után az erdélyi főkormányzókhoz kerül, majd ülnökként az országgyűlés tagja, az Erdélyi Ítéltábla elnöke, cs. k. kamarás, a Vaskorona-rend tagja.

²⁸ Bedeus József (scharbergi báró, 1783–1858) kormányzékai tanácsos, történész, a szászok autonómiájáért határozottan kiálló politikus, 1848 jan. 10-án titkos tanácsossá nevezik ki.

²⁹ bizony

³⁰ A házastársak gyermekei.

³¹ Rhédey Mária édesapja, Rhédey Ádám, lásd a 4. jegyzet.

³² Coperta (lat.) - 'levélboríték'

³³ A levelekben a Mária név becézése.

³⁴ Kézdiszentléleki Kozma Anna (1788–1860). Férje Mikó Károly, Mikó Imrének másodfokú unokatestvére volt. Vö. DARÓCZY, 1929, 234. mell. tábla.

Látod édes Imrém! nem segíthetek rajtad. A[z] volt ohajtásod, hogy bár igazán belé adtam volna magamat uj heljheztetésünkbe, s látod annyira bele adtam magamat, hogy még szívem leg forrobb ohajtásánál is feljebb teszem a Te hivatali Hirnevedet, Azért lelkem, Imrém Ujjabban is igazán [...] ara kérek, még halaszd kedves Jövedeledet. Az idő is igen hideg most, s egy ket hetmulva jobb utazo idő lesz, higy Mariskádnak.

Drága kedves Leveledet kaptam ma, az Isten áldjon meg, hogy Samit³⁵ ugy várod. Eddig már reméllem, ki is pakoltad szegény képemet, bár magam buhattam volna helyette a Ferslagba!³⁶ hogy mikor ki bontád, én buttam volna ki, s kedves karjaid közé, képzelj csak! Bíza szép lett volna. Lelkem, Apám tsókol és igen szívesen köszöni a politisch³⁷ ujságot, meg irásait.

A Bethlen Domokossal valo Jelenetett ugy el képzeltem, mindha szememel láttam volna, és nagy gyönyörűségem volt benne. Méhest kérded, miért menne fel? A desma³⁸ dolgába hallottam, hogy <mind> egyik deputátusnak³⁹ ötöt akarnak fel küldeni.

Nem tudom, de mind ugy jön nékem, hogy Te Kedden Bált akarsz adni. Kivánom Szivemből, hogy meg elégedésedre végződjék és vigan légy folyta alatt. Itt is Szombaton ad a Gubernator elébb. Ne gondold, hogy én is eppen minden szép tevő nélkül lennék, tegnap előtt itt volt Thoroczky János⁴⁰ és igen sokáig, és igen jó ízűn töltöttük az időt kettetsként. A végén csak ugyan rollad is megemlékezett és szíves köszöntését kért, hogy irjam meg.

Ádám nem volt ugyan hásártos de naprol napra hamissodik. Tegnap azt mondotta, hogy ha Ferentz egy kitsit nő, ő bizan fel pofozza. Tiszteletes Asszony meg szolította, ne beszéljen sem[m]iséget, de ő mosoljgo Ábrázattal mind erősítette, melyre Tiszt[ele]tes] Asszony azt mondván „igen, de Ferentznek is van Keze, es őis, megpofozza aztán Ádámot.” Szörnyű [...] ábrázatot váltva aszt felelte <Ádám> ”igen, de nem szabad, mert én nagyobb vagyok”. Máriskonk egész Dajkája kis Ferentznek, igen ügyesen vigyáz réá. Isten nagy Kegyelmeből mind hárman jól van[n]ak!

De már bé végzem Levelemet, mert a jövő Postán egy hoszszat fogok irni, meljbe többek között egy nagy Titkot is. Már ha Asszony volnál, igen nagy tortura lenne a jövő Postáig mind azon tépelődni, valjon mi lesz az? De hiszem⁴¹ a ferjfiak nem Ujság kívánok.

Isten legyen véllünk drága lelkem, Férjem! s igazgassa minden leptünket! Tsókol ezerszer lelke forro méjjéből szerető

Feleséged

³⁵ A levelekben még Sámi vagy Számi nevű személy, a családhoz bejáró ügyintéző.

³⁶ der Verschlag (ném.) - 'ládá, itt: 'ládába'

³⁷ 'politikai' (ném.)

³⁸ dészma (*decima*, lat.) - 'tized'

³⁹ 'küldöttnek' (lat.)

⁴⁰ Gróf Thoroczky János a Mikó-Rhédey házaspár távoli rokona. Anyja Béli Kata grófnő, felesége Mikes Mária grófnő volt.

⁴¹ hiszen

3.

Rhédey Mária Mikó Imrének Kolozsvár, 1848. március 9. [– 1848. március 10.]

(OSZK Kézirattár, Quart. Hung. 4449, f107r–108v)

Kolozsvár 9^{dik} Mar. 848

Imrém! édes Támaszom!

Ma én is ugyan csak nagy Ujságokon kezdem, gondolván, hogy Te talám⁴² még nem hallottad. Frantzia Országba igen nagy Zavar van, Filep⁴³ ígérte, hogy a Miniszteriumot⁴⁴ el ereszti és mást állít, de a val nem voltak meg elégedve. Végre a Királj le mondott, a Királjságot az Párisi Grófnak⁴⁵ átadván a Nemours Hertzeget⁴⁶ rendelvén (mind talám az előtt is határozva volt) melléje kis korusága alatt, de ezt nem fogatták el. Utoljára az anyát, az Orléanci Hertzeget⁴⁷ el fogattak. De nem tudom a Nép es Katonaság között mi okozott valami öszve ütközést. Ekkor az Orleanci Hertzeget fel vitte a kis Párisi Grofot a Párlamentbe, s minden némű Igérettek mellett igen szivre hatolag kérte, hogy legyenek tsendességbe <lételt> es ajánlotta magát és fiát, de minden szép beszédje sem[m]i hatást nem tett, sőt mind ötet, mind fiát meg taszigálták és alig tudot el menni, és el is illantani. A Királj is még idejébe el szökhetet⁴⁸, mert nem sokára a régi Revolutio formájára a Tuillieriakra⁴⁹ rontottak, ot mindent öszve Égettek, a Trónust a piatzra ki vitték és ot Égették el, és végre Respublicát⁵⁰ <alakítottak> proklamáltak.⁵¹

Látod édes Imrém! Ezek igazán nagy Ujságok s az Olaszországi dolgokat is el gondolva igen sok Gondolkozásra adhatnak alkalmat.

Ákár hogy és mint legyenek a dolgok, azt hiszem véllünk lesz a jó Isten, de valjon meg próbáltatásunkat nem fogja e szükségesnek látni? Ő maga vezerelje akkor is minden tettünket, s légyen véllünk az Élet minden minden Változásába.

⁴² talán

⁴³ Orléans-i Lajos Fülöp (1173–1850), francia király 1830-tól 1848-ig uralkodott.

⁴⁴ Francois Guizot (1787–1874) menesztéséről van szó, aki 1840-től külügyminiszter, majd 1847-től a kabinet feje volt.

⁴⁵ Orléans-i Fülöp (1838–1894), Lajos Fülöp király unokája, aki apja 1842-ben bekövetkezett halála után trónörökössé lépett elő.

⁴⁶ Orléans-i Lajos Károly (1814–1896), Nemours hercege Lajos Fülöp király második fia, Párizs grófjának nagybátyja.

⁴⁷ Párizs grófjának édesanyja, Orléans-i Ferdinánd felesége, született Helene Louise Elisabeth zu Mecklenburg Schwerin hercegnő (1815–1858).

⁴⁸ Lajos Fülöp francia király feleségével Angliába menekült, s ott is hunyt el 1850-ben.

⁴⁹ A Tuillieriák palotáját, a francia uralkodók párizsi lakhelyét az 1848-s forradalom idején (is) kifosztották.

⁵⁰ Respublicát: Köztársaságot

⁵¹ A párizsi forradalom eseményeiről a Pesti Hírlap 1848. március 5-én (1047. sz.) közöl először híreket, majd további számaiban részletesen követi az eseményeket. Az Erdélyi Híradó március 10-én (333. sz.) ír először a francia eseményekről, vagyis egy nappal később, mint, ahogy Mikó Imre a híreket tartalmazó levelét keltezte. A levél szövege alapján valószínű, hogy az erdélyi kincstárnok már előző nap birtokában volt az újságban csak másnap megjelent híryanag távirati formájának.

Jo Ejtzakat édes Férjem! kedves Támaszom! Hogy vidámon menék fekü[n]i, azt nem mondhatom, mert igen sok kedvetlen gondolat lepet meg. Még ha Te itt volnál, a Te kedves szemeidbe nézhetnek, akkor eloszlanának, de nem hogy itt nem vagy, de még azt sem tudom, nem lett é semmi bajad az uton és meg érkeztél é szerentsésen. Pedig igazán, ha jól meg gondolom, ha valami rossz közélről fenyegetne is, akkor is háládatlan-ság volna töllem nyugot Lelekkel nem bizni minden Jövendőmet Istenemre! Most is hát az Ő határtalan Kegyelmebe ajánlom az én édes Enyimeket és minden Jövendőket, s Szikráink⁵² Jövendőjét is, és ugy megyek alunni. Jo Ejtzakát szivből szeretet édes jó Uram! Jo ejtzakát drága Kedves Kicsideinknek⁵³.

10^{dik} [1848. március 10.] Isten Kegyelmeből minden Kedvesseink jól aluttak, s most éppen mind itt vagyunk egy tsumoba⁵⁴ kitsi Papánk szobájába, még a Szikra is, ki nagy meg elégedéssel nézeget itt körül. A nagyobbak meg kértek, irjam meg,⁵⁵ hogy tsokoják kezedet és jók lesznek. Lelkem, Apám is szíves tsokot izen.

Tegnap ebéden Kendefiek itt voltak, dél után Kopnét kerestem, de nem kapván Bruckinéhez mentem. Eppen most pedig jelentik Korbujt, hogy igazítsam el a Réz Edényeket és fizessem ki a Tukroket s. t. a. f.⁵⁶ Azért bé végzem leveletem, Isten véllünk drága lelkem, édes Férjem! Tsokol ezerszer

Szerető Mariskod

4.

Mikó Imre Rhédey Máriának Nagyszeben, 1848. március 12.

(OSZK Kézirattár, Quart. Hung. 4449, f113r–114v)

Szeben 12/3 1848

Szivem szerént való Kedves Angyal Feleségem!

Be jól mondod Kedvesem, hogy „csak a szeretet élteti mindenütt az embert.” Érzem én ennek valóságát teljes mértékben, s áldom a Szent Istent, hogy éltetőt rendelt Benned nékem, és Általad még többeket is kapcsolt hozzám az éltető szeretet kapcsaival.

Csudálkozva olvastam tennap vett elsőbb leveledből, hogy nálatok ho hullott el indulásom napja utáni éjjen. Errefelé annak semmi nyoma nem lévén, itt mü nem élünk Syberióban,⁵⁷ mint Ti ottan, hanem csak ugyan mü sem dicsekedhetünk a leg szebb napokkal, mert szüntelen való hives szelek járnak.

⁵² A Mikó-Rhédey levelezésben a házastársak gyermekeiket nevezik így.

⁵³ Lásd az előző jegyzetet.

⁵⁴ csomóba

⁵⁵ írjam meg

⁵⁶ A rövidítés feloldása valószínűleg: „s t[ovább] a f[olytatás].”

⁵⁷ Szibéria (Oroszország).

Második kedves leveledben tudosítasz a Francia országi szörnyű eseményekről, melyek itt is minden elméket ki zárólag foglalatostkodtatnak. Itt annyi sok potlékkal, nagyíttásokkal, költeményekkel vegyítve keringenek ezen hírek hogy az ember valósággal nem tudja, mit hidjen belőlök. Itt már beszélték, hogy Herczeg Metternich⁵⁸ lemondott, és következője Pillendorf⁵⁹ lenne. Lajos Herczeg hasonlólag vissza vonult volna⁶⁰ és helyébe János Fő Herczeg⁶¹ lépett volna. A Sárdinai Király nekünk hadat ízent⁶², a Magyar Országi Dieta a rend és csend helyre állítására 100 ezer katonát ajánlott volna, de azért ki kötötte volna a maga részére felelős Minisztériumot, azon kívül Lombardiának, Cseh Országnak és Galliának Constitutio⁶³.

A Commandirozo⁶⁴ vett ma fiától Bétsből levelet, melyben írja, hogy egy néhány levelet kezdett néki írni, de azoknak írása alatt a tárgyakról mind ujjabb meg ujjabb ellenkező híreket hallván a leveleket mind el szaggatta. Hanem annyit még is, mint bizonyos dolgot írt, hogy a papirosok⁶⁵ Bétsben egyszerre nagyon le hullottak, nevezetesen az 5 procentes Metallique jegyek, melyeknek cursussa⁶⁶ 113-115 volt, hirtelen 80-ra szállottak le. Minden ember rettenetesen keresi és váltja az aranyat, úgy, hogy azért 5 péngő R[ajnai] f[orin]ton felyül 10-20 f[elára]t is adnak, s még többet is.

Szinte el mosolyodtam Drága lelkecském, midőn ezen távol lévő történeteken való aggodalmadat és félelmedet olvastam kedves leveledben. A jó Isten meg őriz minket Kedves Kicsidem az é féle dolgoktól, mi itt ettől való féltünkben csendesen alhatunk, kár is volna Angyalkám ezért csak egy rossz pillanatot is csinálni magodnak.

⁵⁸ Clemens Lothar Metternich herceg (1773–1859), osztrák kancellár az 1848. március 13-i bécsi forradalom hatására lemondott hivataláról és elhagyta az országot.

⁵⁹ Franz Xaver Pillersdorf báró (1786–1862) 1848. május 4-én kapta meg miniszterelnöki kinevezését az uralkodótól és július 8-ig maradt hivatalában.

⁶⁰ Habsburg-Lotharingiai Lajos főherceg (1784–1864), cs. k. tábornagy, politikus, Ferenc császár és József nádor öccse, az osztrák Államtanács vezetője. 1848-ban visszavonult a politikai élettől, tudománypártolással és jótevékenységgel foglalkozott.

⁶¹ Habsburg-Lotharingiai János főherceg (1782–1859), tábornagy, a „stájer herceg”, az előbbi jegyzetben felsoroltak testvére.

⁶² Savoyai Károly Albert (1798–1849), szárd-piemonti király 1848 márciusában üzent hadat az Osztrák Császárságnak. Az észak-italiai területekért vívott háborút azonban Radetzky tábornok vezetésével az osztrákok nyerték meg.

⁶³ Kossuth Lajos Pest vármegye köve 1848. március 3-án tett felirati javaslatának legfontosabb követelése a jobbágyfelszabadítás és köztelherviselés mellett a független magyar minisztérium és a Habsburg Birodalom tartományainak adandó alkotmány voltak. A javaslatot az országgyűlés alsótáblája elfogadta.

⁶⁴ Báró Puchner Antal (1779–1852), cs. k. altábornagy, 1846-tól Erdély katonai főparancsnoka. Az 1848–1849-es szabadságharc idején a császáriak oldalán vezetett hadműveleteket Erdélyben a magyar hadsereggel szemben.

⁶⁵ értékpapírok

⁶⁶ Cursus (lat.) – itt: 'árfolyam'

Ezen levellem meg adója egy valóságos kedves derék ember, az ujj Püspök⁶⁷. A Grófnak⁶⁸ kezeit, és kicsi Angyalkáinkot ezerszer csokolom s néked utolsó pillanatomig vagyok tiszta szívből szerető

Imréd

5.

Mikó Imre Rhédey Máriának
Nagyszében, 1848. április 3. (1.)

(OSZK Kézirattár, Quart. Hung. 4449, f169r–170v)

[Hermannstadt]⁶⁹ 3/4 1848.

Mindenek felett szeretett Kedves, édes, Angyal Máriskom!

Martius 31^{éről} írt kedves leveledből szívbéli örömmel láttam jólléteteket, tartsa meg azt a Mindenható ez után is. Én is Istennek hála jól volnék külömben, de még nyakam fájdalmától nem szabadulhattam meg tökéletesen. Ténnap négy vérszipót tettek réá, s az olta Könnyebben is érzem.

Már valóban nem is Kivánom ujságot olvasni, mert előre félek mindég, hogy azokban roszzszabbnál roszzszabb híreket olvasok. Az utolsokban is a Velentzei, Majlandi, porosz ország⁷⁰ és pesti hírek nem olyanok, melyek az embert meg nyugtathatnák.

Hunyad Vármegyében mondják, hogy lehet tartani a nyughatatlanságoktól, de, a mint beszélük, leginkább csak Noptsa⁷¹ ellen lennének intézve. Az igaz, hogy ő nem kis mértékben ijedt meg, mert egyfelől a Kommandírozotól katonákat kért, a ki ma el is indított oda három Compania Bianchit, más felől pedig Shagunát⁷² is kérte, hogy személyesen menne le oda, a ki holnap le is fog oda indulni. Egyéb felől nem hallik itt semmi fenyegető mozgalom.

Itt is organisálozik a polgári őrsereg, melyben minden, ide való polgár, hivatalbeli, pap, művész, minden személy válogatás nélkül, kiknek valami testi fogyatkozások nincs,

⁶⁷ Andrej Saguna román ortodox püspök (1809–1873), bölcséletet és jogot tanult görög keleti pap és teológus, a román nemzetiségi érdekek és iskolaügy képviselője és hathatós támogatója, 1847. december 2-tól püspök.

⁶⁸ Gróf Rhédey Ádám, Rhédey Mária édesapja, lásd a 4. jegyzet.

⁶⁹ Nagyszébet ábrázoló képpel ellátott levélpapír Hermannstadt felirattal.

⁷⁰ A Lombard–Velencei királyság fővárosában, Milánóban 1848. március 18–22-én kirobbant az un „ötnapos felkelés”, melynek következtében kivonultak az osztrákok és megalakult a Lombardiai Ideiglenes Kormányzótanács. Velencében visszaállt a Szent-Márk Köztársaság szintén egy kormányzótanáccsal az élen. Berlinben a sajtószabadságot, választásokat követelő forradalmi hangulat hatására összegyűlt tömeg összetűzésbe került a katonasággal. A Pesti Hírlap 1848. március 24-én és azt követő számaiban részletesen követi a külföld eseményeit.

⁷¹ Báró Nopcsa László (1794–1884), Hunyad vármegye főispánja, a magyar főrendiház örökös tagja. Az irodalmi anekdota szerint róla mintázta volna Jókai Mór a *Szegény gazdagok* c. regényének főszereplőjét, *Fatia Negrát*.

⁷² Lásd a 67. jegyzet.

mi azt gátolná, 20 esztendőstől fogva 50^{is} részt fog venni. Várom látni Debreczenit⁷³ s Édert⁷⁴ a puskával a hátokon exercirozni.⁷⁵

Rettenetesen meg gyűlt a bajom az ezüst pénzért, a melyért az egész országból minden felől ataquiroznak.⁷⁶

A szégen Tiszteletes Asszonyt nagyon szánom jó testvérének elvesztéséért, az Isten vigasztalja meg, szivemből ohajtom.

Kedves Kicsideinkről való tudósításodért szívesen csokollak drága Márikom! és őket is számtalanszor. Mondhatom, hogy szivszakadva várom már a Dieta⁷⁷ dolgának eldölését, mert attol függ, a mint látom, egy mást elébb vagy később láthatásunk⁷⁸.

Koppné, a mint értettem, ki ment falura Hunyad Vármegyébe – é nagy Couragera⁷⁹ mutat –, a midőn mások igyekeznének onnan el távozni, ő akkor megyen oda.

Ő Ex[cellenciá]jának⁸⁰ kérlek Kedvesem! alázatos tiszteletemet jelenten, s azon forro ohajtásomat: hogy a Mindenható engedje minél hamarább itt vagy ott, de nyugott, vidám szívvvel együtt lehetnünk.

Bruckenthalék⁸¹ jól vannak, az asszony minden szépet ízen Néked.

Ma 11 orára a Consiliumot egybe gyűjtöm a fel fegyverkezés felett tanácskozni, valoban ezen tárgy sok nevetésre fog anyagot szolgáltatni.

A Kegyelemnek Istene légyen velünk ez után is Szivem imádotlja! Az Ő oltalmazó karjait terjeszse ki az én Szivem Kedvessei felett, s adjon nekünk nem sokára örvedetes viszontlátást. Ezért könyörög lelke méjjéből

Imréd

⁷³ Debreczeni Márton (1802–1851), az Erdélyi Kincstárnál tanácsos, mérnök és feltaláló, akinek szakértelmét és írói munkásságát nemcsak Mikó Imre, hanem hivatali elődje Gróf Nádasdi Ferenc is nagyra értékelte. Vö. SÍPOS, 2003. 14. A Debreczeni Márton által írt *Kiővi csata* c. hőskölteményt a szerző halála után Mikó Imre saját költségén adta ki. Vö. DEBRECZENI, 1854.

⁷⁴ Éder Károly az erdélyi kincstárnál tanácsos, szász politikus.

⁷⁵ 'gyakorlatozni' (lat.)

⁷⁶ Attakieren (ném) - 'támadnak', 'rohamoznak'

⁷⁷ Az utolsó erdélyi országgyűlést, Puchner altábornagy királyi biztos nyitott meg magyar nyelven 1848. május 29-én.

⁷⁸ Helyesen: 'hogy egymást elébb vagy később láthatjuk'

⁷⁹ 'bátorságra' (fr.)

⁸⁰ Mikó Imre leveleiben feleségének édesapját, Rhédey Ádámot nevezi 'Ő Excelencájá'-nak vagy 'Gróf'-nak, lásd a 4. jegyzet.

⁸¹ Báró Bruckenthal József (1784–1859), cs. k. kamarás, erdélyi kincstári tanácsos és felesége, Kissling Jozefa. Továbbá Bruckenthal Ferenc József (1803–1867), tartományi törvényszéki elnök és felesége, Hadik Terézia grófnő.

6.

Mikó Imre Rhédey Máriának
Nagyszeben, 1848. április 3. (2.)

(OSZK Kézirattár, Quart. Hung. 4449, f173r–174v)

[Hermannstadt]. 3/ 4 1848.

Márikóm! Szivem édes Kedvesse!

Ma nékem is ez a harmadik levelem, melyet hozzád intézek, egyet a reggeli postán, most östve a másodikat Számi által, ezt pedig a holnap reggeli postára készítem.

Már igazán tartanom kell attól, hogy ha mind így utoljára azt fogja mondani az én Lelkecském: ugyan mit alkalmatlankodik nékem annyit a levelével? Nincs egyéb dolga, a mivel elfoglalhatná magát? De hiába, én ennek is kiteszem magamot, s csak azért is irok, ha mindjárt meg sokallaná is az én Kicsidem olvasni azokat.

Most östve vevén tegnapi irt kedves Leveledet, melyben látom némi kis gyanakodásodot, hogy bajomot talán szépítemem volna. Hidj nékem Lelkem, edes jo Márikóm! s ne aggódj leg kisebbet is hogy létemen, mert Isten jó vóltából leg kisebb valami jelentőséggel bíró bajam sem vólt. Csak az igaz, hogy alkalmatlan és fájdalmasocska vólt, kivált az éjjelek, mert fekvéskor a nyakam, nevezetesen a fordulások alkalmával jocskán fáj. De, a mint ma reggeli levelemben is írtam, a mult éjjen már jól aludtam. Most is van még, kivált [.....] fájdalмам a nyakamban, de már nagyon türehető.

Bruki azt mondja, hogy szerette volna tennap Horváth János lenni, hogy ide bé lépése alkalmávali scénát⁸² le rajzolva néked el küldhette volna, t.i. a vérszipok fel tételét, t.i. két Doctor és a Borbély állottak körülöttem és Bíró⁸³ actákkal előttem. Egy szóval, azt mondja, hogy rajzolni valo Gruppe⁸⁴ vólt. A két Doctoron pedig ne hogy valami rosztat gondolj Lelkem, Angyalom! Mert annak az a históriája: hogy meg érkezésem után más nap csak fájdogalván a nyakam, el küldöttem Borosnyai⁸⁵ után, de ő akkor falun lévén, el hívattam a vén Arzot.⁸⁶ Estvére pedig meg érkezvén Borosnyai és hallván, hogy kerestetem, ő is eljött, és az olta mind ketten hűségesen látogatnak.

A mai postával jött privát tudositások szerint Béli⁸⁷ ki van nevezve Vice presenek.⁸⁸ Ennek egy részről nagyon örvendek, mert már így talán nyerhetek magamnak egy egy kis szabad időt az ínneni távozásra.

⁸² Scaena (gör.–lat.) – 'szinpad', 'komédia', itt: 'jelenet'.

⁸³ Bíró Ferenc fizetéses gyakornok volt az erdélyi kamaránál. *Tiszti névtár*, 1848, 185.

⁸⁴ Die Gruppe (ném) – 'csoporth', itt: 'csapat' vagy 'csoporthkép'.

⁸⁵ Borosnyai N. János nagyszebeni orvos. Minden valószínűség szerint a Nagyszebenben élt nagy híró Borosnyai Nagy Márton guberniumi főorvos leszármazottja, rokona. Vö. SZINNYEI, 1250.; és *Vasárnapi Újság, első és második évi folyamata*. 1835. Szerk. Brassai Sámuel, Kolozsváratt. 3. old.

⁸⁶ der Arzt (ném.) – 'orvos'

⁸⁷ Gróf Béli György (1801–1877), cs., k. kamarás, kincstartósági tanácsos, a Vaskorona rend II osztályának tulajdonosa. Vö. *Tiszti névtár*, 1848, 178.

⁸⁸ 'alelnök' (lat.)

Már csak adná a jó Isten, hogy válnék el mínél elébb a Dieta⁸⁹ dolga, s az után a mi jövendőnk sorsa is. Most pedig jó jó éjczakát Kedves, édes, jó Angyalom! Jó éjczakát kis Szikráinknak, jo éjczakát minnyájunknak.

Április 4ikén [1848. április 4.] Dicsekedve írhatom Lelkem, édes jo Márikom, hogy az éjjel nagyon jól aludtam. De még most sem vagyok tökéletesen ment a fájdalomtól, de ennyi nagyon nagyon türehető.

Ő Ex[cellenciá]jának kezeit, s kicsi anygalkáinkot ezerszer csokolom. Néked pedig utolso pillanatombig vagyok tiszta szivből szerető férjed

Imre

7.

Rhédey Mária Mikó Imrének

Kolozsvár, 1848. április 5. [-1848. április 6.]

(OSZK Kézirattár, Quart. Hung. 4449, f175r-176v)

Kolozsvár Áp 5. 848

Imrém! Szivem, lelkem választott Kedvesse!

Ez előtt levelemben talám éreztem, hogy meg köszönhetetlen Jóságodatt szememre lobbantod, mért már abba meg feleltem volt réá. huntsfut⁹⁰ sem[m]i ember, ha abba a levelemben igazi érzésemet é tárgyba meg nem irtam volna, most igazán meg kék, hogy büntesselek, de így már mind hiába, akár mit írnék. Azért most az egyszer még a Jótettér az Ditsekedés el engedődik, és ezer legszivesebb köszönetet küldök drága Lelkem, a távolba is egyetlen egy Vigasztalom, Erősítőm egy napi három kedves kedves Levél írásaidér n[em] b[eszélve] még a Sámi által küldöttet nem kaptam. Ha fél annyi Örömtől és meg nyugvást szerzet volna néked azok írása, mind nékem Olvasások, ugy bizonyal meg voltál érettek jutalmazva. Te ditsekedő, Te. Pedig a végén titkon azt is hiszem, hogy nints valami szerfeletti Érdem benne, mert nem tsak érettek tetted. Ezt most boszszubol írák ide, hogy a ditsekedésér meg büntesselek es Érdemedett kiszebbitem, s pedig hát ez a leg nagyobb Érdemed. Fel hagyok hát a Boszszuval, hanem ezer szives tsokot küldök.

És ma igen igen szép idő lévén, dél után ki vittem volt Ádámot <mert> (Máriskot még ma nem mertem, <mert> köhögése még nem egészen mult el) a Majorba, hol ki mondhatatlan Boldog volt. Én pedig ámbár a hajlásnak nagy ellensége vagyok, de még is egy jó tsomo kis Kék Violát szedtem és itthon koszorut kötvén belőlle, azt Sámi által küldöm Levél írási <Jutalmul> faradozasaid <ér> jutalmául. Ved kedvesem, lelkem, Imrém! ezt a semiséget is, mert Mariskod mind rollad gondolkozva szedte és kötötte azt.

⁸⁹ A Dieta, az erdélyi országgyűlés összehívásának bizonytalan időpontja részben a bécsi udvar halogató politikájának volt köszönhető, lassítani akarván Magyarország és Erdély egyesülését. Vö. MISKOLCZY, 1986, 1349.

⁹⁰ huncut

Kláriék⁹¹ tegnap bé jövének, mind mondják, egyesegyedül a Márisko szeme fájdalom-
máér, melj igazán is rosszszul van. A többinek nints sem[m]i bajok, de egy szem néz jól
ki, sem kitsi, sem nagy.

A Diétáról még mind nints sem[m]i bizonyos. Tegnap azt hallottam vólt, hogy
most 10^{dikén} ki fog nyílani, de ez talán még is lehetetlen, mert mamár ^{5dk}. Én ugyan azt
akarnám, hogy mentől hamarább légyen, mert akkor együt leszünk, együtt Imrém[m]el,
Férjem[m]el. - Ó én édes Istenem! adj tsendes békességes vidám Együttléltelt!

Most pedig jó Ejtzakat, te Sem[m]i Ember, jó Ejtzakaát Lelkem, uram! Jó ejtzakat
Kitsideinknek!

6^{dk} [1848. április 6.] Jó jó reggelt szívem, Uratskám! Adná az Szt. Isten, hogy jól
aluttál légyen, s kedves Nyakad ne fájna, s külömben is jól lennél!

A Gyermek is Istennek hála jól aluttak es semmit sem köhögtek egész Ejjel. De
reggel megint köhögöt Marisko, ugy hogy minden nagyon szép idő mellett ma sem vi-
szem ki, de orvosságot sem veszen, tsak [.....]. Tsokolják ezerszer kezeidet, valamin
édes Apám is szivesen tsokol. Hát Te mész é minden sok dolgaid mellett Sétálni? Ne
mulaszd el én édes Uram, Máriskod Boldogsága kíványa.

Ma már tsak meg érkezik az a Sámi, alig alig várom.

Kovátsi, Péterinek egy levelét küldé be ma, meljet néki ir az Piskolti perbe ez előtt
eppen egy holnappal, s meljet ő most vett. Ha a dolgot a régi állásba volnának, a Levél
igen örvendeztető volna, de mar ugy gondolom, most sem[m]it ér. Irja, hogy „a Per
Karátson után valo nap réfelalódot, s ezen Per Martius 9^{dikén} fog az Közgyűlésből az
Uradalomnak ki adatni, meljre nézve Uri Széket kell tartanunk, meljet szeretném, ha
Majus 22^{dike} előtt meg lenne, hogy a Pert még aratásra végso intézvényel el látva nyernők
viszsa a Heljtarto tanátstol.”

Itt mind folyvást nagy dolog van az Ezüst Pénzér. A hogy hallom, a Harmintzad-
nál⁹² nagyon rosszszul bánnak véllé, restellik számlálni, s tsak annak adnak, kinek egy
egész Zatskot⁹³ adhatnak. A szegény Emberek majd meg bolondulnak. Ma Martsi⁹⁴ aval
a hírrel jött haza, hogy azt mondották, G[róf] Mikó az oka, miért nem küld több
pénzt, azért Thesaurarius⁹⁵. Más meg azt monotta, azért nints pénz, mert G[róf] Rhé-
dei Ádám 12000 f[orintot] váltott bé egyszerre (pedig még 5 f[orintot] se váltot). Ó
Imrém! be boldog lennék, ha Isten meg adná nékem egyszer az én édes Enyimekkel
tsendes magánosságba minden hírektől távol, békességbe Élnem. De a jo Isten Szent
Akaratja légyen meg mindenbe, akár hogy légyen. Javankat akarja, ez meg győződése
szerető

Máriskodnak

⁹¹ Báró Rádák István és felesége, Rhédey Klára grófnő (1809–1868), aki Rhédey Mária nővére volt. Vö.
NAGY, IX. köt., 546.

⁹² Szebeni Főharmincadhivatal, az erdélyi pénzügyi hatóságok egyike.

⁹³ Zacsót

⁹⁴ Marcsi

⁹⁵ 'Kincstárnok' (lat.)

8.

Rhédey Mária Mikó Imrének Koloszvár, 1848. április 26. [–1848. április 27.]

(OSZK Kézirattár, Quart. Hung. 4449, f243r–244r)

Koloszvár 26^d Ap 848

Imrém, Lelkem, Uratskám!

Nem álhatom, hogy még lefekvés előtt, bár egy szikrát ne beszélgessek veled, Te, Szivem, Lelkem betöltője, Te.

Ugyan régen nem irtam már Néked sem[m]i Ujságot, de igazán anyi sok Szülte-
lent⁹⁶ hallok, hogy ki se tudom választani. Azt is hallottam, hogy Josika Lajosné⁹⁷ írta volna az anyjának,⁹⁸ hogy ők mennek ki az Országból.⁹⁹ Bethlen Pálnak¹⁰⁰ a napokban lesz a Lakodalma. Mikás nevű Prokátort, ki a Várost fel gyujtással is fenyegette, s kinek több felé igen Lázszaton¹⁰¹ irt Leveleit találták, ma el fogták. Már most nem mondhatod, hogy Ujságot is nem irtam, de sokkal jobban esik nékem, ha kedves Szikráinkrol írhatok Néked, s Te is tudom, több gyönyörűséget találsz benne.

Ma azt kérdezte Bodoki Klári, hová szeretnének inkább menni, Dobokára vagy Szebenbe? (Mert éppen valami Dobokai kedves dolgot beszéltek.) Melyre Márisko: „ugyan nagyon szeretném látni, hogy a Szilva ki költ é, a mit ültettünk, de még is inkább menyünk Kitsi Papához.” Valami szép piros Tojásokat kaptak, s nagyon kértek, küldeném el néked. Az expressus¹⁰² nem hiszem, hogy nagy örömet vállalna, ha ha gyanította volna Gyergyai, mit akartak a Gyermeknek küldeni, mert nem üzente volna, hogy ha valamit küldeni akarnék, azt is el viszi. A Gyermeknek azt feleltem, tegyék el jól es vigyék el majd Kitsi Papának. Ebbe nagy örömmel meg egyeztek, s az olta már szünetlen pakolnak.

Az Innepen¹⁰³ voltál é Templomba?

Czipoja remélem lesz Johannak, meg érkezésünkre, mit adjan a Cselédeknek.

De most is már rég 1es jár az Ora. Talán Te is éppen most fekszel, s mondasz jó éjtzakát s imádkozol Máriskodért. A Sz. Isten halgassan meg! mert az ő kegyelme által ugy

⁹⁶ Sületlen. A levelekben még *sületlen* formában is előfordul.

⁹⁷ Josika Lajosné, született Bethlen Adél grófnő (1825–1884), aki csillagkeresztes hölgyként a legmagasabb Habsburg női udvari kitüntetés viselője volt.

⁹⁸ Josika Lajosné édesanyja Haller Borbála grófnő volt. Vö. GUDENUS, I. köt., 613.

⁹⁹ A távozás előzményeiről és a Josika család elleni közhangulatról így ír visszaemlékezésében Bánffy Jánosné sz. Wesselényi Róza: „A falakra firkáltak 'Le a guberniummal, le Jósikáékka!' Egyáltalában Jósikáék ellen több alkalommal tört ki gyűlölet... Még több ehhez hasonló forradalmi jelenet reábirta végtére Jósika Lajost, hogy családjával elhagyja a várost.” Vö. BÁNFFY, 1848–1849, 44.

¹⁰⁰ Gróf Bethlen Pál (1798–1859), cs. k. kamarás, főispán második feleségével, Bethlen Mária grófnővel 1848. május 2-án kötött házasságot.

¹⁰¹ lázítóan

¹⁰² A postai csomagszállítók

¹⁰³ A Húsvét ünnepe 1848-ban április 23-ra esett, a levél keltezése előtt három nappal.

ösze van szöve életünk, hogy akár meljünkünk Esedezéseit halgatja meg ő Felsége, a másikké is bizonyal benne van foglalva. - Oh Irgalomnak Istene! Ha lehetséges, tartsd meg Szép Életünket!!

Még egyszer mondom, jo Ejtzakát Szikráinknak! Jó Ejtzakát Imrétském, s aval megyen fekünni

szereető Máriskod.

27^d Ap [1848. április 27.] jo reggelt, Szivem szeretett Kedvesse! Talám a te östvéle szives jó Éjtzaka mondásodnak olj eleven képzete tette, hogy Egész éjjel még tsak meg se fordultam, annál kevesbe ébrettem, s igen jo izüen aluttam. A Gyermekek is igen vidámon Ébrettek, de az Öreg még mind igen gyengén van. Lelkem Apám 7 Ora után hamar felkölt, jele, hogy nem érzet semmi bajt, Istennek hála! Adja az jo Isten, hogy Te is jól és vidámon Ebrettél légyen. Gondold tsak Uratskám, már tsak kétszer ébredek itt fel, s az után mind közeleb közelebb Éltem Boldogítójához, mig egyszer tsak igazán nyakába ugorhatok, s az már olj régen szivébe rejtet boszszuját ki öntheti rajtad, s hasonloan a te iszszonyu haragodnak is alája vetheti magát

bűnös Máriskod

9.

Mikó Imre Rhédey Máriának

Bécs, 1848. május 11.

(OSZK Kézirattár, Quart. Hung. 4449, f266r–267r)

Béts 11/ 5 1848

Szivem édes Kedvesse! drága lelkem, Márikocskám!

Itt vagyok kedvesem! és mondhatom, hogy miólta itt vagyok éjjeli nyugvásom kívül nem vólt egy két órai csendes nyugodalmom. Annyiféle és óly unalmas el foglaltatásokban kell járnom, hogy mig csak két napja, de már heteknek tetszik nekem itt mulatásom. Tudod mennyire ellenkeznek természeti hajlamommal az é féle feszes érintkezések.

Tennap már vóltam audiencián elébb Fő Herczeg Ferencz Károlynál, hól nyilvánitva, hogy a nékem ajánlott meg tiszteltetést telyességgel el nem fogadhatva, kértem az alóli fel oldoztatásomot, melyre nagy sajnálkozását jelentette és igyekezett ezen el határozásom meg változtatására birni, melyre én fel fejtven okaimot, melyeknél fogva azt telyességgel nem tehetem. A végiben is a dolog ezen ágát illetőleg azzal váltunk el: hogy engedjek néki egy kis időt a dolognak megfontolására és másokkal is közlésére, addig erre el határozó választ nem adhat. Az után az egyéb tárgyakról beszélteünk. Onnan mentem a Császárhoz,¹⁰⁴ s midőn Ő felségének is elő adtam feloldoztatásom iránti ke-

¹⁰⁴ Habsburg-Lotaringiai Ferdinánd (1793–1875), V. Ferdinánd néven magyar királyként uralkodott 1835-től lemondásáig, 1848. december 2-ig.

relmemet, egyenesen azt felelte rá: „Erlauben Sie mir, es kann nicht syn”¹⁰⁵, de én igyekeztem meg mutatni, hogy valahogy csak még is meg kell lenni. Az után hoszason mindenféle toronyát boronyát öszve beszélünk.

Ma újra a Gubernátortól vett egy Stafféta¹⁰⁶ következtében Ferencz Károlynál¹⁰⁷ voltam, és a Kriegs Ministernél, Latournál¹⁰⁸.

A Cancellaria urai már mind tisztelkedtek nálam és hidd meg kedves Angyalom, hogy csak lopom azt a kis időt is, mely alatt ezen levelet néked írom. Azért elégedj meg most ennyivel, és azzal, hogy Isten jó voltából egészségem jó. Még nem vehettem egy leveledet is drága Kicsidem!, mely után szívemből esengek. Récsei¹⁰⁹ is reggelenként sokat ül a nyakamon.

A Gróf kezeit, s kedves Kicsideinket csokolom, Isten velünk Lelkecském! Mikor lehet, egyszer boldogítod karjaid közt oda vágyó

Imréd

10.

**Mikó Imre Rhédey Máriaának
Bécs, 1848. május 18.**

(OSZK Kézirattár, Quart. Hung. 4449, f284r–285r)

Béts 18/5 1848.

Szívem méjjéből Szeretett drága édes jó Feleségem!¹¹⁰

Váratlan hír hallására ébredtem fel ma reggel. A Ministeriumnak mindenfelé ki raggattott hirdetményéből a Közönség arrol értesült, hogy a Császár a tennapi estvéli órákban feleségétől és Ferenc Károly, s ennek családjától kísértetve, a nélkül, hogy erről valaki, a

¹⁰⁵ „Engedje meg nekem, ez nem lehetséges” (’engedelmével ez nem lehetséges’). Az általunk közölt eredeti levél Kolozsváron őrzött másolatának ezen német mondatát idézi Egyed Ákos Mikó Imréről szóló munkájában. Vö. EGYED, 2007, 57.

¹⁰⁶ Staffetta (olasz) – ’küldönc’, ’gyorsfutár’.

¹⁰⁷ Habsburg Ferenc Károly főherceg (1802–1878), V. Ferdinánd király öccse, a későbbi I. Ferenc József király apja. 1848-ban, Lajos főherceg visszavonulása után (lásd a 63. jegyzet) az uralkodó nevében többször Ferenc Károly tárgyalt a magyar politikai vezetőkkel.

¹⁰⁸ Teodor Bailet Latour gróf (1780–1848), tábornagy, 1848. április 30-tól hadügyminiszter, 1848. október 6-án Bécsben a feldühödött felkelő tömeg oltotta ki életét.

¹⁰⁹ Báró Récsey Ádám cs. k. tábornagy (1775–1852), a bécsi udvar bizalmi embere volt, akit az uralkodó 1848. október 1.-én törvényellenesen nevezett ki magyar miniszterelnöknek, majd október 9-én fel is mentett hivatalából. A császárhű tábornok ellene volt a magyar forradalmi és erdélyi uniós törekvéseknek, s nem véletlenül kereste a Bécsben tartózkodó és az unió ügyében is eljáró Mikó Imre társaságát. Szerepét jól megvilágító forrás: Báró Récsey Ádám tábornagy levele Idősb Bethlen János grófnak, 1848. május. Vö. Deák, é. n., 77.

¹¹⁰ A levélpapír bal felső sarkában, a megszólítás mellett egy színes rajz a korabeli Bécs déli határában álló *Spinnerin am Kreuz* nevű szobrot ábrázolja. A több mint 700 éves múlttal rendelkező toronyszerű szobor mai is látható a Triester Str. (Bécs, 10. ker.) mellett.

vagy csak a Ministerium tagjai is előre valamit tudtak volna, a fő várost ide hagyta és a mint gondolják, útját Inspruck¹¹¹ felé vette volna. A Ministerium erről értesülve, még az éjjel a polgári őrség Commendánsát Gróf Hoyost¹¹² utána küldötte meg kérni Ő Felségét, hogy térne vissza, vagy pedig elmenetelének okát tudatná. Ferenc Károly Fő Herceg után pedig Gróf Wiltzeket,¹¹³ a Rechnungs Directorium Elnökét¹¹⁴ küldötték.

A Ministerium hirdetményiben nyilvánítja, hogy addig is kötelességének ösmerte, erről a publicumot értesíteni és az igazgatást tulajdon feleletje alatt folytatni. Még nem voltam ma ki a háztól és nem tudom, mitsoda gyanítások és vélemények forognak erről a közönség szájában; hogy mi leszsz mind ezekből, azt csak a jó Isten tudhatja.

Én Kedves lelkem! már most igazán nincs miért tovább itt mulassak, azért a jövő hétfőn vagy kedden, az az 22^{án} vagy 23^{án} Isten segedelmével le indulok. Minden esetre addig még írok Néked egyszer és bizonyos napját meg írom le indulásomnak.

Jósikáné ma indult el Lajosékkal¹¹⁵ Salzburgba, Samu¹¹⁶ holnap fog utánok menni.

A Gubernátornak le küldöttem a mai postán a Miniszterium hirdetményét.

A Grófnak jelentsd kedvesem! mély tiszteletemet, Radákékat¹¹⁷ szívesen Köszöntöm.

Lelkünk kis Szikráinkot pedig ezerszer ölelem, Vélled együtt Te Kedves! Te! S előre élvezem viszontlátásunk örömeit, addig is csókol számtalanszor szívből szerető

Imréd

11.

Mikó Imre Rhédey Máriának

Bécs, 1848. május 19.

(OSZK Kézirattár, Quart. Hung. 4449, f286r–287v)

Béts 19/ 5 1848.

Lelkem, édes jó Márikóm!

Tennapi levelem következéséül sietek tudtadra adni, hogy a Császári ház elmenetel minő kedvező fordulatot adott itt a dolgok folyamának. Az emberek rútul meg ijjedtek ezen. Reggel mindjárt nem hiányoztak a bujtogatók, kik az alkalmot fel használni kívánva a Köztársaság kikiállását sürgették, de nem hogy rokonszenvre találtak volna,

¹¹¹ V. Ferdinánd király 1848. május 17-én távozott Innsbruckba és 1848. augusztus 12-én érkezett vissza Bécsbe.

¹¹² Gróf Hoyos János Ernő (1779–1849), cs. k. altábornagy, kamarás, főudvarmester, az Aranygyapjas rend tagja, a Lipót-rend nagykeresztese. Vö. GUDENUS, I. köt., 561.

¹¹³ Gróf Wilczek Frigyes (1790–1861), valóságos belső titkos tanácsos, a Vaskorona-rend nagykeresztjével és Lipót-renddel tüntették ki. Vö. *Schematismus*, 1843, 319.

¹¹⁴ A császári Főszámszék, később Számszéki Igazgatóság. Vö. NAGY, 1971, 349.

¹¹⁵ Jósika Lajos lásd a 23. jegyzet.

¹¹⁶ Bárá Jósika Sámuel (1805–1860), erdélyi kancellár 1846-tól 1848-ig, konzervatív politikus, a Szent István-rend kiskeresztjével tüntették ki 1838-ban.

¹¹⁷ Lásd a 91. jegyzetet.

hanem mondhatni: hogy az egész polgárság ennek akadályozására tömegestől egyesült. A Nationál Garda, az Akademische Legion és Katonaság egygyé olvadva léptek fel ennek elnyomására, a bujtogatókat, kik a nép közt a köztársaság kiáltását sürgették, legott bé fogták. Ezeknek száma mintegy 25-re megy, s ezek közt vagynak a „Constitutio”¹¹⁸ című hirlap szerkesztője, Häfer és a „der Freymüthige” szerkesztői, Tuvora és Mahler.¹¹⁹ Az elsőt magam is láttam, midőn egy bér kocsiban a külvárosból hol a munkások tömegét nyiltan felszolitotta a Köztársaság kikiáltására. Temérdek fegyveres erő kíséretében a Hofra bé hozták,¹²⁰ mely fegyveres erőre az ő tulajdon érdekében nagy szükség volt, mert a nép több ízben kívánta meg rohanni a szekeret, rémítő kiabálások közt: „auf der Stelle aufhängen den Spitzbuben”,¹²¹ a mi bizonytalán meg is történt volna, ha akkora fegyveres erő nem védi. Egy olaszt, ki aranyat osztogatva unszolta a népet „Republik” kiabálásra, magok a munkások fogtak el. A többek közt egy Lengyel is nagyon bé fogva ily szerű működésért. A befogottakat a Criminal Gebäudeba¹²² zárták, s ki nyomozás ellenők foly. A Constitutio hirlap szerkesztőjének írásai közt olyanokat találtak, melyekből ki világlik: hogy Herczeg Czartoritzkytól nagyobb pénz összegeket kapott a republicai mozgalmak élesztésére. A két érintett hirlap, mint mondják bé tiltatott.

Nincs miért irjam Kedvesem! hogy mekkora néptömeg borította az utcákat reggeltől estvéig úgy, hogy azokon mozogni is alig lehetett.

Dél utáni 3 óra tájban lovasok hirdették az utcákon, hogy a Császár 6 órakor estve vissza fog érkezni utjából meg terve, mit mindenütt nagy öröm rivalgások közt fogadtak. S érkezését látni ohajtva annyi nép csoportozott az írt időben a Mariahilf külváros fő utcáján¹²³ és a Burg¹²⁴ kapu előtti Glacison¹²⁵ hogy ott a szekerek csak nagy bajjal járhattak. Én is néhányad magammal Szatsvaival¹²⁶, Horváth Istvánnal, s a t[öb]bi ki

¹¹⁸ A 'Die Constitutio' bécsi forradalmi lap volt, melynek radikális szerkesztői Leopold Häfer és Josef Tuvora 1848. május 18-án a köztársaság kikiáltására tettek sikertelen kísérletet. A lapszerkesztőket letartóztatták és eljárást indítottak ellenük. Vö. www.habsburger.net/de/kapitel/mutige-vorreiter-die-republik.

¹¹⁹ A 'Der Freymüthige Zeitschrift für Denker und Lacher' c. újság Bécsben jelent meg 1848. március 30-tól 1848. október 25-ig és 172 számot élt meg. Isidor Heller, Moritz Mahler és Josef Tuvora voltak a lap szerkesztői. Vö. LANG, 2006, 274.l.

¹²⁰ Hof – *Am Hof* Bécs belvárosának történeti nevezetességű tere, nem messze a királyi palotától és a kancellária épületétől

¹²¹ „Helyben felakasztani a csirkefogókat!” (ném.)

¹²² Rendőrhatalmasági és törvényszéki épület.

¹²³ Mariahilf előváros ma már Bécs 6. kerülete, a külváros korabeli főutcája a mai Mariahilferstrasse helyén haladt és a Burg, illetve a városfal előtti térhez vezetett.

¹²⁴ Az osztrák főváros, Bécs központjában álló uralkodói palota együttes.

¹²⁵ A *Wiener Glacis* a bécsi városfal és az elővárosokat elválasztó nagy zöld terület, amit a 19. század második felében beépítettek. Vö. SPRINGER, 1979, 69.

¹²⁶ Szacsvey Imre (1818–1849. október 24.), jogász és politikus, 1848-ban országgyűlési képviselő. Kosuth híve, az 1849. április 14-i Függetlenségi Nyilatkozatot jegyzőként ő is aláírta. A szabadságharc után haditörvényszék elé állították és 1848. október 24-én kivégezték.

sétáltam volt egész a linéáig¹²⁷, de ok nélkül vártuk, mert östve az a hír jött, hogy ma délután egy orakor fog megérkezni. Még egy nagy jelentésű ujságot beszélnek itt, azt t.i., hogy Prágából és Brünből telegraphusi tudósítás érkezett volna: mi szerint ott a május 15-én, itt fegyveres kézzel ki csikart azon engedményben, hogy a Constitualo gyűlés¹²⁸ csak egy Kamarából álljon, telyességgel meg nem egyeznek, azt el nem fogadják. Sőt, mivel itten Bétsben a tanácskozási függetlenséget veszélyeztetve látják, azon gyűlésre ide meg sem fognak jelenni, hanem dolgaikat otthon házilag fogják igazítani, s addig is Prágában egy provisorius Kormányt¹²⁹ alakítottak volna.

De annyira belé ereszkedtem a politicába, hogy alig marad annyi kis hely Néked meg írhatni, hogy én el menetelemet Keddre határoztam meg. Pesten minden esetre egy napot mulatnom kell. Csütörtökön Szolnokra, és onnan Pénteken tovább indulok és így Hétfőn vagy Kedden Isten segedelmével Kedves boldogitóját reményli ölelhetni

Imréd

¹²⁷ Linéa: valószínűleg Bécs akkori városhatára mellett lévő út, melynek helyén a mai, többsávos útvonal, általános néven a Zweierlinie halad.

¹²⁸ Alkotmányozó gyűlés

¹²⁹ Ideiglenes kormány. A cseh forradalmi követelések közé tartozott a cseh központi hivatalok Prágába történő áthelyezése és a független minisztérium felállítása.

Rövidítések és irodalomjegyzék

ASZTALOS
2003

ASZTALOS Lajos: *Kolozsvár. Helynév- és településtörténeti adattár*. Kolozsvár, Kolozsvár-Polis Könyvkiadó, 2004.

BÁNFFY
1848–49

Báró Bánffy Jánosné Wesselényi Jozefa bárónő Emlékirata 1848–49-i élményeiről. Sajtó alárendezte, bevezetővel ellátta KELEMEN Lajos, az utószót írta SAS Péter. Kolozsvár, Kriterion, 2014.

DEÁK
é. n.

1848. A szabadságharc története levelekben. Ahogy a kortársak látták. Összegyűjtötte, és előszóval ellátta DEÁK Imre. [Bp.], Sirály Könyvkiadó, é. n.

DARÓCZY
1929

Nemesi Évkönyv 1927–28. V–VI. évfolyam. Szerk. KIRÁLYDARÓCZY DARÓCZY Zoltán. Budapest, May Nyomda Rt. 1929.

DEBRECZENI
1854

DEBRECZENI Márton: *A Kíóvi csata*. Hősköltemény. Kiadta, az előszót és bevezető tanulmányt írta Gróf MIKÓ Imre, Pest, 1854.

EGYED
2007

EGYED Ákos: *Gróf Mikó Imre. Erdély Széchenyije*. Sepsi-szentgyörgy, Charta, 2007.

EGYED
2010

EGYED Ákos: *Erdély 1848–1849*. 2. bőv. kiad. Csíkszereda, Pallas-Akadémiai Könyvkiadó, 2010.

GAAL
2005

GAAL György: *Kolozsvár vonzásában. Tanulmányok, megemlékezések*. Csíkszereda, Pallas Akadémiai Könyvkiadó, 2005.

GERŐ
1940

I. Ferenc József és IV Károly [király] által 1867–1918 között adományozott nemességek, előnevek és címerek jegyzéke. Szerk. GERŐ József, Budapest, 1940.

GUDENUS
1990–1998

GUDENUS JÁNOS: *A magyar főnemesség XX. századi genealógiája*. I–V. kötet, Budapest, Heraldika Könyvkiadó, 1990–1998.

- LANG
2006 *Bibliographie der österreichischen Zeitschriften, 1704–1850, A–L*, 1. kötet. Szerk. Helmut W. LANG. In: *Österreichische Zeitschriften 1704–1945*. Österreichische Retrospektive Bibliographie, München, H. W. Lang, 2006.
- MISKOLCZY
1986 MISKOLCZY Ambrus: *Erdély a forradalomban és szabadságharcban (1848–1849)*. In: *Erdély története*, III. kötet. Szerk. SZÁSZ Zoltán, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1986.
- NAGY
1862 NAGY Iván: *Magyarország családai czímerekkel és nemzedékrendi táblákkal*, Pest, Ráth Mór, 1862.
- NAGY
1971 NAGY István: *A Magyar kamara 1686–1848*. Budapest, 1971. (A MOL kiadványai III. Hatóság és hivataltörténet 3.)
- Schematismus*
1843 *Hof und Staats-Schematismus des österreichischen Kaisertumes*, Wien, Staats-Material-Druckerei, 1843.
- SIPOS
2003 *Debreczeni Márton emlékezete*. Szerk. SIPOS Márton. Kolozsvár, az Erdélyi Múzeum kiadása, 2003. (Erdélyi Tudományos Füzetek, 242.)
- SPRINGER
1979 SPRINGER, Elisabeth: *Geschichte und Kulturleben der Wiener Ringstrasse*. Wiesbaden, Franz Steiner Verlag, 1979.
- Stephan*
1914 *Namenverzeichnis der Persönlichkeiten, die in den Jahren 1764–1914 mit dem kön. ungarischen St. Stephan-Orden ausgezeichnet worden sind*. Budapest, Ordens-Kanzlei, 1914.
- SZINNYEI
SZINNYEI József: *Magyar írók élete és munkái*, 2. kötet, Budapest, 1892.
- Tiszti névtár*
1848 *Erdélyi Nagyfejedelemség tiszti névtára. Új és Ó naptár a Kr[isztus] után 1848[-as] 366 napból álló szökő évre*. Kolozsvár a Királyi Főtanoda betűivel.